

ادبیات فولکلور سمنان

دکتر هدایت الله ستوده

عضو هیأت مؤسس و هیأت امنای مؤسسه آموزش عالی
علاءالدوله سمنانی - گرمسار

سرشناسه :	ستوده، هدایت‌الله، ۱۳۱۹ -
عنوان و نام پدیدآور :	ادبیات فولکلور سمنان/هدایت‌الله ستوده.
مشخصات نشر :	تهران : ندای آریانا، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری :	۲۸۸ ص.
شابک :	978-600-5770-61-2
وضعیت فهرست نویسی :	فیا
یادداشت :	کتابنامه: ص. [۲۷۵] - ۲۸۷؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع :	فرهنگ عامه -- ایران -- سمنان
موضوع :	Folklore -- Iran -- Semnan
موضوع :	ادبیات عامه ایرانی -- سمنان
موضوع :	Folk literature, Iranian -- Semnan
موضوع :	سمنان -- آداب و رسوم و زندگی اجتماعی
موضوع :	Semnan (Iran) -- Social life and custom.
رده بندی کنگره :	۳/۲۹۱GR
رده بندی شصت و سه :	۳۰۹۵۵۸/۳
شماره کتابشناسی :	۷۳۰۹۳

نام کتاب : ادبیات فولکلور سمنان

نویسنده: هدایت الله ستوده

ناشر: ندای آریانا

چاپ اول ۱۳۹۹

تیراژ ۵۰۰ جلد

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۵۷۷۰-۶۱-۲

تلفن مرکز پخش: ۰۲۱ ۶۶۹۶۷۳۵۵

قیمت ۷۷۰۰۰ تومان

فهرست مطالب:

۱۱	 مقدمه
۱۵	 درآمد سخن

بخش نخست

۲۷	 فصل اول: ادبیات چیست؟
۲۷	 ادبیات عوام: خاستگاه ادبیات خواص
۲۸	 ادبیات و فرهنگ
۲۹	 ادبیات و کارکرد های آن
۳۱	 گونه‌شناسی ادبیات
۳۳	 ادبیات عوام: خاستگاه ادبیات عوام
۳۷	 مرزهای ادبیات فولکلور و ادبیات کلاسیک
۳۸	 ویژگی‌های ادبیات عوام
۴۵	 ویژگی‌های ادبیات خواص
۴۹	 فصل دوم: فولکلور کهن‌ترین میراث فرهنگی ایران
۵۰	 فولکلور و ویژگی‌های آن
۵۳	 عوامل شکل‌گیری و نهضت گردآوری فرهنگ عامه
۵۶	 الگوهای فرهنگی و سنت
۵۹	 قرآن و فرهنگ عامه
۶۳	 کارکردهای فرهنگ عامه
۶۶	 پیشینه تاریخی فولکلور در ایران
۷۰	 آثار فولکلوریک اندیشمندان سمنانی
۷۳	 فصل سوم: رویکردها و نظریه‌های فرهنگ عامه
۷۳	 مطالعات فرهنگی و فرهنگ عامه
۷۵	 تبیین نظری و فرهنگ عامه
۷۶	 جامعه توده‌ای و فرهنگ عامه
۷۹	 فرهنگ توده‌ای و فرهنگ عامه
۸۱	 دبستان‌های فولکلور در علوم اجتماعی
۸۶	 ساختگرایی و نشانه‌شناسی

۹۳ جهانی شدن و فرهنگ عامه

فصل چهارم: تحلیل روانکاوانه فولکلور (فرهنگ عامه) ۹۵

۹۶ روان‌شناسی و روانکاوی

۹۷ ساختار شخصیت و فرایندهای آن

۱۰۰ سازوکارهای دفاعی

۱۱۰ خیال‌بافی و رؤیا

۱۱۰ نمادها و نقش آن‌ها در تعبیر رویا

۱۱۳ نمادشناسی یونگ

۱۱۶ روان‌کاوی و ادبیات

بخش دوم

فصل پنجم: اسطوره‌های دستان و مردمان پیش از تاریخ ۱۲۱

۱۲۲ اسطوره‌شناسی

۱۲۵ کارکردهای اجتماعی اسطوره‌ها

۱۲۷ درباره اسطوره‌های ایران

۱۳۶ اسطوره در فرهنگ عامه ایران

۱۳۷ روانکاوی اسطوره‌های خواب در شاهنامه

۱۳۸ ناخودآگاه جمعی یونگ

۱۴۲ تحلیل اسطوره‌ای خواب افراسیاب

فصل ششم: حماسه و تراژدی ۱۴۹

۱۵۰ حماسه و اسطوره

۱۵۱ حماسه و روایت پهلوانی عامیانه

۱۵۵ حماسه و قصه

۱۵۷ تراژدی چیست؟

۱۶۰ فرق حماسه و تراژدی

۱۶۳ نگاه فروید به تراژدی

۱۶۵ تحلیلی بر تراژدی رستم و سهراب

فصل هفتم: داستان‌ها و قصه‌ها دستاوردهای ماندگار ادبیات داستانی ۱۷۳

۱۷۵ داستان و انواع آن

۱۷۸ کارکردهای قصه

۱۸۰ زبان سمبولیک و تحلیل قصه شاه و کنیزک مولوی

۱۸۵ نماد و نمادپردازی داستان

۱۸۵	نمادها و سمبول‌ها
۱۹۲	قصه‌ای از هزار و یکشب (حکایت صیاد)
۱۹۵	تحلیل روان‌شناختی حکایت صیاد
۱۹۷	فصل هشتم: مَثَل؛ پل پیوند با آفرینش
۱۹۸	ساختار روایی داستانی مَثَل
۲۰۰	موضوع و سبک مَثَل‌ها
۲۰۸	گونه‌شناسی مَثَل‌ها
۲۰۹	مَثَل خاله سوسکه
۲۱۱	تحلیل اجتماعی و روانی خاله سوسکه
۲۱۳	مَثَل با دانه‌انگ به گویش سمنانی
۲۱۶	یادنامه خاله‌انگ (بر مَثَل‌های) استاد فرهنگ شکوهی

بخش سوم

۲۲۳	فصل نهم: مَثَل؛ گوهر بی‌بدل فولکلور
۲۲۶	مَثَل و کاربرد آن در ادبیات فولکلور
۲۲۹	تمثیل یا ارسال المَثَل
۲۳۰	مَثَل؛ تمثیل
۲۳۱	مَثَل‌های سمنانی و ریشه تاریخی آن‌ها
۲۳۴	شتر دیدی، ندیدی
۲۳۸	مَثَل‌های به گویش سمنانی
۲۴۹	فصل دهم: ترانه‌ها؛ گنجینه ارزشمند ادبیات فولکلور
۲۵۰	ترانه و ویژگی‌های آن
۲۵۳	ترانه در تاریخ
۲۵۷	ترانه در مردم‌شناسی
۲۵۹	کار آوا (ترانه کار)
۲۶۱	ترانه‌های اجتماعی و سیاسی
۲۶۵	عاشقانه‌ها به گویش سمنانی
۲۶۸	ترانه مادرانه به گویش سمنانی
۲۷۳	فصل یازدهم: لالایی‌ها؛ گل‌آذین‌های عاطفی
۲۷۴	ویژگی‌ها و کارکردهای لالایی‌ها
۲۸۰	لالایی‌ها در ارتباط با موسیقی
۲۸۲	لالایی عاشقانه

۲۸۴	 روان‌شناسی لایایی‌ها
۲۸۷	 جامعه‌شناسی لایایی‌ها
۲۸۸	 لایایی‌هایی چند به گویش سمنانی
۲۹۰	 خدا؛ لایایی منطقه سرکوبر سمنان

۲۹۵ فصل دوازدهم: طنز و شوخ طبعی

۲۹۶	 قلمرو شوخ طبعی
۲۹۷	 کارکردهای شوخ طبعی
۲۹۹	 لذت شوخی
۳۰۶	 مفهوم مز
۳۱۰	 کارکردهای طنز
۳۱۱	 انواع طنز
۳۱۷	 طنز به گویش سمنانی گفتگو بین زن و شوهر
۳۱۸	 طنز در ضرب‌المثل‌ها به گویش سمنانی

بخش چهارم

۳۲۵ فصل سیزدهم: بازی‌ها و سرگرمی‌ها و چیستی‌های مردم سمنان

۳۲۶	 بازی و سرگرمی
۳۲۶	 ساختار و اهمیت بازی کودکان
۳۳۰	 بازی‌ها و سرگرمی‌های سنتی
۳۳۱	 بازی‌ها و سرگرمی‌های مردم سمنان
۳۳۸	 چیستان و معما
۳۴۲	 معما
۳۴۴	 چیستان‌های سمنانی

۳۴۹ فصل چهاردهم: طب سنتی در سمنان

۳۵۰	 طب سنتی چیست؟
۳۵۱	 پیشینه طب سنتی در ایران
۳۵۵	 طب سنتی در دوران طلایی اسلام
۳۵۸	 منطق علمی طب سنتی ایران
۳۶۰	 چهار مزاج اصلی
۳۶۲	 روش‌های درمانی طب سنتی در سمنان
۳۶۵	 کدام گیاه برای کدام درمان؟

۳۷۵ منابع

مقدمه:

حمد و سپاس بی‌شمار بخداوند سبحان را که جان ما، به نور ایمان روشنی بخشید و معرفت و علم را بهره ما برسانید، پروردگاری که قلم در کف ما نهاد و توفیق پژوهش و تألیف را به ما ارزانی داشت.

انسان روزگاران گذشته، از آنجانب نگارش نمی‌دانست؛ در پی وسوسه بقای اندیشه‌های خردمندانه خویش، ناگزیر شد که به آرایش کلام بپردازد. هر قدر مطلب را با اهمیت‌تر می‌یافت، در آراستن ساختار بیانی آن نیز وسواس بیشتری به خرج می‌داد؛ اسطوره‌ها، داستان‌ها، قصه‌ها، لالایی‌ها، مثل‌های به جای مانده، فرهنگ ما و جهان، حاصل این چالش‌های ذهنی است که می‌توان از تحلیل‌های آن‌ها به اندیشه‌های اجتماعی مردم پی برد. پژوهش در ادبیات عامه (فولکلور = فرهنگ عامه) از اهمیت بسیاری برخوردار است؛ زیرا فرهنگ و ادب هر ملتی چندین برابر بیش از آنچه در کتاب‌ها و رسانه‌ها نقل و ضبط شده باشد، در سینه مردم عامی وجود دارد؛ در زبان و قلب توده مردم بس حکایت‌ها، مثل‌ها، ترانه‌ها، مثل‌ها و ... وجود دارد که هر یک از آن‌ها پندی بزرگ در بر دارد و یا سند معتبری است که ویژگی‌های فرهنگی، اجتماعی، اخلاقی، روانی و سیاسی زندگی پیشینیان ما را بیان می‌کند.

اینک بر ماست که به زبان و ادبیات پارسی و فرهنگ والای ایران زمین و زادگاه خود عشق ورزیم و این فرهنگ گرانبها و ارجمند را که میراث نیاکان خداجوی و هوشمند و نیکنام ماست، ارج نهیم و مقام گنجوران گرانقدر آنان را گرامی بداریم، تا حق آن بزرگان

گذارده شود و هم دلگرمی و تأییدی باشد برای کسانی که در این زمان و در آینده از فروغ ذوق سرشار و در پرتو تلاش پربار خویش، بر درخشش و غنای ادب پارسی و فرهنگ ایرانی و اسلامی می‌افزایند.

و اما محتوای کتاب:

کتابی که پیش‌رو دارید در چهار بخش و چهارده فصل تنظیم شده است. در آغاز مختصری به تبیین "کارکرد ادبیات، دنیای فولکلور، و اسطوره سمنان" (جگونگی پیدایی شهر سمنان در سوره اساطیری، گویش سمنانی و ویژگی‌های آن) پرداخته می‌شود.

بخش اول: ادبیات چیست: ادبیات جزیی از فرهنگ است که در یک فرایند ارتباطی وارد جامعه می‌شود و به تفسیر تحولات فرهنگی می‌پردازد؛ ادبیات هم مانند تاریخ زندگی کرده است و با گذشت و زوال انسان ساخته یا نوشته شده است. و این بخش به ادبیات عوام خاستگاه ادبیات خاص؛ فولکلور (ادبیات عامه) پیشینه تاریخی و ویژگی آن، رویکردها و نظریه‌های فولکلوریک، تحلیل روانکاوی و نقد ادبی می‌پردازد.

بخش دوم: ادبیات داستانی: یکی از اسخ‌های فریبنده و زیبایی که آدمی از دیرباز به کنجکاوی خویش داده و خرسندی خاطر خود را فراهم آورده است، "داستان" است. هر انسانی دو جنبه دارد، جنبه‌ای مناسب تاریخ است و جنبه دیگری مناسب با ادبیات داستانی؛ آنچه که در آدمی مشهود است و قابل ثبت، در قلمرو تاریخ جای می‌گیرد و آنچه که شامل احساسات و خواهش‌های ناب، یعنی رویاها، خوشی‌ها، شادی‌ها و غم‌ها می‌شود، یکی از وظائف عمده ادبیات داستانی است.

در این بخش، **اسطوره:** (داستان زندگی مردمان پیش از تاریخ)، حماسه (شکل تحول یافته اسطوره که خردپذیرتر شده است)، تراژدی رستم و سهراب، قصه‌ها و مثل‌ها که دستاورد ماندگار ادبیات داستانی هستند، مورد بررسی قرار می‌گیرند.

بخش سوم: ادبیات شفاهی: ادبیاتی است که به دفتر نیامده و در سینه و یاد و حافظه هر قوم و ملتی وجود دارد؛ به گمان، از زمانی که بشر خود را در برابر طبیعت یافت و خود را، چیزی جز آن؛ اما در آن دید، **ادبیات شفاهی** پیدایی یافت. ادبیات شفاهی از زمانی که انسان به گپ درآمد، و زبان رابطه او با جهانی بیرونی و درونی‌اش شد، از مغز به مغز و از سینه به سینه تا به امروز رسید.